

УДК 81'255.4=111=161.2“1920/1930”

**МАРКЕР СОЦІАЛІСТИЧНОГО ЛАДУ «ТОВАРИШ» В УКРАЇНСЬКИХ
 ХУДОЖНІХ ПЕРЕКЛАДАХ ПЕРІОДУ 1920-30-Х РОКІВ
 (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяря
 роману Гаррієт Бічер-Стоу “Томова хата”)**

Н. В. Васильєва (м. Київ)
nvasylyeva@gmail.com

пошукувач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Розглядається привнесення маркера соціалістичного ладу «товариш» до тексту перекладу-переказу Олекси Діхтяря роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата». Робиться спроба пояснити цей варіант перекладу з семантичним зсувом тогочасними ідеологічними вимогами та політичною ситуацією в країні літератури-реципієнта. Для підтвердження вірності гіпотези повсякчас наводилися порівняння з іншими перекладами роману, що їх було виконано в інші, 1920-1930рр., проміжки часу. Також присутній маркер соціалістичного ладу «товариш» і в творах тогочасної вітчизняної літератури, що підтверджує положення теорії полісистеми Ітамара Евен-Зоухара про наявність взаємозв'язків між літературою перекладною та національною. Спостерігаємо привнесення маркера соціалістичного ладу «товариш» й до інших перекладів-переробок періоду 1920-30-х років, що підтверджує одне з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зоухара про наявність спільних особливостей в перекладах, виконаних в один і той самий проміжок часу. Вважаємо дослідження скорочених перекладів-переробок періоду 1920-30-х років перспективним, оскільки на їх матеріалі можна зробити висновок про основні закономірності властиві основному корпусу перекладів періоду 1920-30-х років та прослідкувати справдження деяких положень теорії літературної полісистеми Ітамара Евен-Зоухара на українському ґрунті в період 1920-30-х років.

Ключові слова: маркер, теорія літературної полісистеми Ітамара Евен-Зоухара, спільна особливість, вітчизняна література, перекладна література, період 1920-30-х років.

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel “Uncle Tom's Cabin”) (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialy skorchonogo perekladu-perekazu Olexsy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou “Tomova hata”)]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

**МАРКЕР СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СТРОЯ «ТОВАРИЩ»
В УКРАИНСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПЕРЕВОДАХ
ПЕРИОДА 1920-30-Х ГОДОВ**
(на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра
романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”)

Н. В. Васильева (г. Киев, Украина)
nvasylyeva@gmail.com

соискатель кафедры теории и практики перевода с английского языка Института филологии
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

Рассматривается привнесение маркера социалистического строя «товарищ». в украинский перевод-пересказ Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома». Делается попытка объяснить этот вариант перевода с семантическим сдвигом идеологическими требованиями того времени и политической ситуацией в стране литературы-реципиента. Для подтверждения верности гипотезы приводятся сравнения с другими переводами романа, выполненными в другой, не в 1920-30гг., период времени. Также присутствует маркер социалистического строя «товарищ» и в произведениях национальной литературы периода 1920-30-х годов, что подтверждает одну из идей теории полисистемы Итамара Эвен-Зоухара про наличие взаимосвязи между оригинальной и переводной литературой. Наблюдается привнесение маркера социалистического строя «товарищ» и в других украинских переводах-пересказах периода 1920-30-х годов, что подтверждает одно из положений теории полисистемы Итамара Эвен-Зоухара про то, что переводы, выполненные в один и тот же период времени, могут иметь общие особенности. Считаем перспективным дальнейшее исследование украинских художественных сокращённых вольных переводов периода 1920-30-х годов, потому что на их материале можно сделать вывод про основные закономерности, свойственные основному корпусу украинских художественных переводов периода 1920-30-х годов и проследить подтверждение некоторых положений теории литературной полисистемы Итамара Эвен-Зоухара на украинской почве периода 1920-30-х годов.

Ключевые слова: маркер, теория литературной полисистемы Итамара Эвен-Зоухара, общая особенность, отечественная литература, переводная литература, период 1920-30-х годов.

© Васильева Н. В. [Васильева Н. В.] nvasylyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товарищ» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу “Томова хата”) (Українською) [Маркер социалистического строя «товарищ» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми перекладоведення])

**SOCIALIST SYSTEM MARKER «TOVARYSH» («COMRADE»)
IN THE 1920-30'S UKRAINIAN LITERARY TRANSLATIONS
(based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar
of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin")**

N. V. Vasylyeva (Kyiv, Ukraine)

nvasylyeva@gmail.com

applicant of Theory and Practice of English Translation department,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article deals with the introduction of the socialist system marker «tovarysh» («comrade») into the abridged and free Ukrainian translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin". An attempt is being made to explain this translator's decision of semantical shift by the then ideological demands and political situation in the country of the receiving literature. To confirm the trueness of our hypothesis, Oleksa Dikhtiar's translator's decisions were compared to those of other translators', made in different from the 1920-30's time periods. The Soviet regime marker «tovarysh» («comrade») can also be found in the works of the then national literature. That confirms one of the ideas of the polysystem theory by Itamar Even Zohar that there are some interconnections between the original and translated literatures. Also we can see the Soviet regime marker «tovarysh» («comrade») in some other free and abridged Ukrainian translations of the 1920-30's. That confirms one of the ideas of the polysystem theory by Itamar Even Zohar, that translations made in the same time period may have some common peculiarities. Prospects for research are to continue the study of the 1920-30's Ukrainian translations, because, in our opinion, having some notion about the characteristic peculiarities of the abridged and free Ukrainian translations of the 1920-30's allows us to draw conclusions about some common factors of the main body of Ukrainian translations of the 1920-30's. Also studying of the free and abridged Ukrainian translations of 1920-30's may provide confirmation of some ideas of the polysystem theory by Itamar Even Zohar on the Ukrainian ground of 1920-30's.

Key words: marker, literary polysystem theory by Itamar Even-Zohar, common peculiarity, national literature, translated literature, the 1920-30's.

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialy skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Вступ

В період 1920-30-х років було зроблено дуже багато перекладів. «За перші п'ятнадцять років після жовтневої революції тодішні видавництва (ДВУ, «Книгоспілка», «Сяйво», «Слово» та інші) випустили значно більше перекладів, ніж перед тим за весь час існування української літератури» [8, 78], пише Григорій Кочур в своїй статті «Етапи розвитку (Французька література в українських перекладах)». На думку ізраїльського вченого Ітамара Евен-Зохара, переклади, виконані в один і той самий проміжок часу, можуть мати спільні особливості, тому в даному дослідженні вважаємо за доцільне розглянути таку спільну особливість скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата» та перекладу-переробки Є. Збарської роману Данієля Дефо «Робінзон Крузо» як привнесення до перекладу маркеру соціалістичного ладу «товариш». Також, на думку цього вченого, літературу перекладну не варто розглядати у відриві від літератури національної того ж самого періоду, тому вважаємо за доцільне дослідити використання маркеру соціалістичного ладу товариш також і в тогочасній літературі.

Наявність маркеру «товариш» та похідних від нього синтаксичних конструкцій «товариш+іменник» у згаданих творах перекладної та національної літератури було викликано тогочасною ідеологією. Отже, **актуальність дослідження** зумовлюється тим, що дослідження впливу загальнодержавної ідеології на перекладну та вітчизняну літературу є завжди актуальним для будь-якого часу.

Новизна дослідження: вперше було визначено таку спільну особливість проаналізованих перекладів (перекладу-переробки Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата» та перекладу-переробки Є. Збарської роману Данієля Дефо «Робінзон Крузо») як привнесення ідеологічного маркеру радянського періоду «товариш» та похідної від нього синтаксичної конструкції «товариш+іменник». Це підтверджує положення теорії полісистеми Ітамара Евен-Зохара про наявність спільних особливостей у перекладів виконаних в один і той самий проміжок часу. А оскільки ідеологічний маркер радянського періоду «товариш» та похідна від нього конструкція «товариш+іменник» присутні також і в проаналізованих творах тогочасної національної літератури (роман Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» та оповідання Михайла Зощенка) то їх наявність було визначено як спільну особливість проаналізованих творів

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товариш» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською) [Маркер социалистического строя «товариш» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома»)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми перекладознавства])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

перекладної та національної літератури, що підтверджує положення теорії полісистеми про наявність зв'язків між літературою перекладною та національною.

Огляд нових праць: розглядає період 1920–30-х років Лада Володимирівна Коломієць в своїй праці «Український художній переклад та перекладачі періоду 1920-30-х років». Присвятила дисертаційне дослідження перекладам з французької мови Валер'яна Підмогильного А. І. Седлєрова. Перекладацьку спадщину Василя Мисика вивчає львівська дослідниця Н. М. Гриців. Також торкалися цієї теми в своїх дослідженнях М. Л. Іваницька, Т. В. Шмігер, А. Є. Здражко, А. Б. Павлюк, Б. В. Мовчан. Проблеми ідеології та цензури в перекладі досліджували такі перекладознавці, як О. І. Чередниченко, В. І. Радчук, Н. М. Рудницька, І. П. Забула. Досліджувала «Переклад тоталітарної мови...» Л. В. Грек.

Об'єкт дослідження: випадки привнесення до проаналізованих перекладів маркеру соціалістичного ладу «товариш».

Предмет дослідження: вплив особливостей ідіолекту перекладача, тогочасної ідеологічної та політичної ситуації в країні на появу в перекладі маркеру соціалістичного ладу «товариш».

Мета дослідження: дослідити та пояснити з точки зору теорії полісистеми та з урахуванням тогочасної політичної ситуації в країні привнесення до перекладу маркеру соціалістичного ладу «товариш».

Завдання дослідження:

- виявити випадки привнесення маркеру соціалістичного ладу «товариш» до проаналізованих перекладів;

- виявити випадки вживання маркеру соціалістичного ладу «товариш» в проаналізованих творах вітчизняної літератури;

- пояснити таку спільну особливість проаналізованих творів перекладної та вітчизняної літератури, як наявність маркеру соціалістичного ладу «товариш», з урахуванням тогочасної політичної ситуації в країні та з позицій теорії літературної полісистеми Ітамара Евен-Зохара.

Методи дослідження: зіставний аналіз перекладів в синхронії та діахронії для порівняння варіантів перекладацьких рішень різних перекладачів задля підтвердження гіпотези. Для визначення спільних особливостей проаналізованих перекладів періоду 1920–30-х років та спільних особливостей перекладацької та національної літератури було використано метод узагальнення.

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialy skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Матеріал дослідження: становили скорочений переклад-переказ для дітей молодшого віку Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата»; пізніший переклад роману Володимира Митрофанова (Київ, 2008 рік видання); переклад-переказ «Томової хати» Л. Кузнецової (Київ, 2012) та англійський оригінал роману. Крім того під час дослідження проводились паралелі з перекладом-переробкою Є. Збарської роману Даніеля Дефо «Робінзон Крузо» (ДВУ, 1929), та пізнішим перекладом роману Наталі Тисовської (Київ, 2015). Також було проведено паралелі з творами країни літератури-реципієнта: романом Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» (рік написання 1930), та оповіданнями з «Блакитної книги» («Голубая книга») Михайла Зощенка.

Основний зміст

Література кожного народу, перекладна зокрема, завжди відображає особливості його життя. На ній позначаються явища та процеси, що відбувалися в суспільстві на час написання (або перекладу) твору. Так само на літературі, перекладній в тому числі, відбивається політична ситуація, що панує в країні на час написання або перекладу твору. На час видання перекладу «Томової хати» Олекси Діхтяра (1928 рік) ситуація в країні була пореволюційна. Однією з форм звертання, властивою для післяреволюційного середовища є звертання на «товариш», що було поширене, зокрема, в Радянському Союзі та деяких інших соціалістичних країнах. Поширеність та широковживаність цього звертання «товариш» була такою, що люди використовували його навіть в найпотаємніші моменти свого життя. *«Товариш правительство, ...»* [19, с. 1] звертався Маяковський в своєму передсмертному листі до тогочасного уряду. Така широка розповсюдженість маркеру соціалістичного ладу «товариш» не могла не знайти відбиток в тогочасній літературі, як перекладній так і національній. Оскільки, як пише Л. В. Коломієць, *«У колоніальному контексті переклад опиняється в складному силовому полі, структурованому владою, насильством і суб'єктивацією. Існує постійна загроза того, що творення культури в колоніальному просторі відбуватиметься за допомогою методів і прийомів, запозичених у колонізаторів»* [6, с. 23], то таку саму широковживаність лексеми «товариш» бачимо і в літературі тогочасних радянських республік, в межах даної розвідки маємо на увазі тогочасну УРСР. До прикладу, інтенсивне використання маркеру соціалістичного ладу «товариш» бачимо в перекладі-переробці Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата».

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товариш» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською) [Маркер социалистического строя «товариш» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома»)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми перекладознавства])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LNHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Також, в контексті нашого дослідження маємо зазначити, що, не зважаючи на те, що в перекладі-переказі Олекси Діхтяра лексема «товариш» зустрічається, здебільшого, у значенні «1. Людина, яка спільно з ким-небудь виконує якусь справу, бере участь у якихось діях, співучасник чого-небудь; компаньйон, спільник» [10, с. 160] (перше значення за «Словником української мови (Академічний тлумачний словник (1970–1980) в 11 томах) або у значенні «2. Людина, зв'язана з ким-небудь дружбою, щирий друг, приятель» [10, с. 161] (друге значення за цим же словником), в той же час, наявність у слова «товариш» таких значень як «3. Про людину нового, соціалістичного суспільства, про радянську людину. // Про представника певної радянської установи, підприємства» [10, с. 161] (четверте значення) та «4. Уживається перед прізвищем людини для підкреслення приналежності її до свого радянського чи партійного середовища» [10, с. 161] — (п'яте значення) дає, на нашу думку, підстави вважати введення маркеру соціалістичного ладу «товариш» радянізацією перекладу.

Крім того, той факт, що лексема «товариш» є маркером саме соціалістичного ладу, який довгий час панував зокрема у Радянському Союзі, може, на нашу думку, бути ще однією підставою вважати вибір перекладача на користь саме маркеру соціалістичного ладу «товариш» радянізацією перекладу.

Також радянізацію перекладу вбачаємо в постійному виборі перекладача на користь лексеми «товариш» задля передання поняття із семою «друг, приятель», як-от, наприклад, в наступному прикладі, який також може бути підтвердженням того, що за найменшої нагоди наблизити переклад до тогочасної радянської дійсності, перекладач надає перевагу ідеологічно забарвленому відповіднику, який сприяв би радянізації перекладу: «*Why, I've got a **friend** that's going into this yer branch of the business – wants to buy up handsome boys to raise for the market*» [21, с. 9]. – «*В мене є **товариш**, що торгує дітьми*» [13, с. 14]. Обидва сучасних перекладачі, В. Митрофанов та Л. Кузнецова обирають варіант «приятель». Переклад В. Митрофанова: «*Бачте, я маю одного **приятеля**, що прибрав собі таке діло: скуповує гарних хлопчиків і вирощує їх на продаж*» [15, с. 9]. Переклад Л. Кузнецової: «*Я маю **приятеля**, який скуповує симпатичних хлоп'ят*» [14, с.7]. Варто зауважити, що на такому ж самому перекладацькому рішенні – «friend»-«приятель» – зупиняється й авторка перекладу 1918-го року видання М. Загірня: «*У мене **приятель** один торгує самими тільки вродливими хлопцями*» [11, с. 7].

Також цікавим з точки зору відтворення ще однієї грані радянської дійсності нам видається наступний приклад. Саймон Халлідей, батько і господар

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialii skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

квакерської родини, де зупинився з родиною раб-втікач Джордж, каже йому: «*Our friend, Phineas has discovered something of importance to the interests of thee and thy party, George,*» [21, с. 180–181]. Олекса Діхтяр звертається до лексеми «товариш», передаючи “*Our friend, Phineas*” як «*Наш товариш, Флетчер ...*»: «*Наш товариш, Флетчер, приніс дуже важні звістки, – сказав хазяїн*» [13, с. 52]. В той час, як два сучасних, пізніших перекладача обирають варіант «друг»: Переклад В. Митрофанова: «*Наш друг Файнес вивідав важливі речі*» [15, с. 165]; Переклад Л. Кузнецової: «*Наш друг Фінеас Флетчер привіз деякі новини, ...*» [14, с. 193] Вартим уваги, на нашу думку, є той факт, що перекладач відтворює прізвище героя, хоча саме в цьому реченні його (прізвища) зазначено не було. Це ще більше підсилює партійну конотацію лексеми «товариш» та наближає переклад до тогочасної дійсності. З нашої точки зору, це рішення перекладача “*Our friend, Phineas – Наш товариш, Флетчер*» може бути ілюстрацією однієї з ознак такого явища, як «*homo sovieticus*», людини радянської, оскільки вживання прізвища, як більш важливого, перед ім’ям, а не навпаки або просто звертання за прізвищем є властивим, насамперед, для людини вихованої у Радянському Союзі.

Також, на нашу думку, в порівнянні з пізнішими варіантами перекладу (Митрофанов «*Наш друг Файнес*», Л. Кузнецова «*Наш друг Фінеас Флетчер*») варіант Олекси Діхтяра “*Our friend, Phineas – Наш товариш, Флетчер*» вирізняється більшим ступенем тривожності, надає реченню певного відтінку офіційності, більше відповідає напруженій, небезпечній атмосфері пореволюційних років та ніби переносить дію до тогочасних радянських післяреволюційних буднів. Адже як слушно зазначає Олена Павленко в своїй монографії «*Розмикання меж ...*» (Авторські концепції перекладацтва другої половини ХХ століття: компаративний аспект): «*Варто також зауважити, що духовний світ перекладача ... заздалегідь проектується на очікувані реакції читача*» [9, с. 17].

Крім того, маємо зазначити, що в романі Гарріет Бічер-Стоу «*Томова хата*» та, відповідно, в перекладі-переказі Олекси Діхтяра лексема «товариш» зустрічається не лише у значенні «друг, приятель» але й також у значенні «*1. Людина, яка спільно з ким-небудь виконує якусь справу, бере участь у якихсь діях, співучасник чого-небудь; компаньйон, спільник.*» [10, с. 160]. (за «Словником української мови (Академічний тлумачний словник (1970–1980) в 11 томах). Таким чином, в сцені прощання дядька Тома зі своєю родиною та іншими рабами

© Васильєва Н. В. [Васильєва Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товариш» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу “Томова хата”) (Українською) [Маркер социалистического строя «товариш» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми перекладознавства])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

читаємо: «*A crowd of the old and young hands on the place stood gathered around it, to bid farewell to their **old associate***» [21, с. 96]. – Переклад Олекси Діхтяра: «*Всі невільники зійшлися, щоб попрощатися з своїм **товаришем**, якого всі любили й поважали*» [13, с. 41]. Попри те, що автор «пізнішого» перекладу В. Митрофанов теж обирає варіант «*associate*» – «товариш», (В. Митрофанов: *Навколо нього юрмилися негри, що, геть усі, від старого до малого прийшли попрощатися зі своїм **товаришем*** [15, с. 93]), рішення авторки перекладу 1918-го року видання М. Загірньої – «попрощатися з **Томом**» (*Круг візка зібралися старі й молоді раби й рабині; вони поприходили попрощатися з **Томом** та провести його в далеку дорогу* [11, с. 62]) та сучасної перекладачки Л. Кузнецової – «попрощатися зі своїм побратимом» – (*Довкола нього зібрався чималий натовп із усіх негрів Шельбі, від малого до старого. Вони прийшли попрощатися зі своїм **побратимом***. [14, с. 103]) свідчать про те, що в даному випадку варіант Олекси Діхтяра «*to bid farewell to their **old associate***» - «попрощатися з своїм **товаришем**» не є єдино можливим перекладацьким рішенням. Можемо припустити, що це рішення перекладача Олекси Діхтяра було зумовлено тогочасними ідеологічними вимогами, або тогочасним так званим «соціальним замовленням». Адже, як зазначає в своїй праці «Теорія перекладу» («Теория перевода (лингвистические аспекты)». В. Н. Комісаров *“На перекладача можуть впливати міркування політичного, економічного, чи особистого порядку”* (виділення наше – Н.В.) [7, с. 225].

В наступному випадку, лексема «товариш» потрапляє до перекладу внаслідок необхідності заміни теологічного дискурсу, що його було вилучено з першого видання перекладу «Томової хати» Олекси Діхтяра 1918 року. Таким чином, у перекладі «Томової хати» Олекси Діхтяра 1918 року видання, Ліза з Джорджем, після того, як втекли з рабства, «дякували ... за своє врятування» «Богові» [12, с. 46]: «*They stood still till the board had cleared, and then with tears and embracings, the husband and wife, with their wondering child in their arms, **knelt down and lifted up their hearts to God***» 21, с. 372] – Переклад Олекси Діхтяра 1918 року видання: «*Перепливши на другий бік, і опинившись на канадському березі, вони, повні щастя, від усього серця дякували **Богові** за своє врятування*» [12, с. 46]. Тоді як у виданні цього ж самого перекладу 1928 року вони дякують за своє врятування «товаришам» [13, с. 56]: «*Перепливши на другий бік, і опинившись на канадському березі, вони, повні щастя, від усього серця дякували **товаришам** за своє врятування*» [13, с. 56]. Як нам видається, особливо вартим

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialii skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasyljeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

уваги є той факт, що варіант першотвору – теологічний дискурс «дякувати Богові» – було замінено саме маркером соціалістичного ладу «товариш», а не інакше. (наш варіант заміни: «дякували долі» – Н.В.). Маємо зазначити, що внаслідок цієї заміни, в перекладі з'являється певна плутанина: в даному випадку, стає незрозуміло, як Ліза з чоловіком могли «дякувати товаришам» [13, с. 56], коли тих поруч з ними фізично не було.

Схожі випадки заміни теологічного дискурсу тогочасними радянськими ідеологемами описує автор публікації [4] у 28-му випуску збірника «Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики» [4]).

Отже, як можна побачити з описаних нами прикладів, в усіх проаналізованих випадках, де тільки можна було використати лексему «товариш», перекладач робить вибір на її користь, що підтверджується порівнянням з іншими перекладами «Томової хати», зробленими в інший, ніж 1920–30-ті роки, період часу. Враховуючи наявність у лексеми «товариш» радянської, комуністично-партійної конотації, та взявши до уваги той факт, що при виконанні перекладу-переказу перекладач має відносно широкий вибір мовних засобів, вважаємо привнесення до перекладу маркеру соціалістичного ладу «товариш» одним із засобів радянської перекладу.

Також було наближено до тогочасної дійсності шляхом привнесення маркеру соціалістичного строю «товариш» і текст перекладу роману Даніеля Дефо «Робінзон Крузо» в перекладі-переробці Є. Збарської. Отже, в першотворі Робінзон Крузо «визначає» П'ятницю як «*servant*» – «служу» (переклад наш – Н.В.): «... *never man had a more faithful, loving, sincere servant than Friday was to me: without passions, sullenness or designs, perfectly obliged and engaged...*» [22, с. 124]. Тоді як в перекладі-переробці Є. Збарської 1929 року видання П'ятниця перетворюється вже на «товариша». Таким чином, описуючи прихильність до нього Пятниці, Робінзон в перекладі 1929 року видання каже: «... *ніколи ще ні одна людина не мала такого щирого, такого вірного товариша, якого я мав у цій особі; ні роздратованості ні впертості не виявляв він цілком ...*» [16, с. 114]. Те, що варіант «товариш» не є, в даному випадку, єдино можливим перекладацьким рішенням, може бути підтверджено порівнянням з іншим варіантом перекладу. До прикладу, в сучасному перекладі Наталі Тисовської, 2015-го року видання бачимо вже варіант «приятель»: «... *в світі не було людини більш люблячої, вірної,*

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товариш» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською) [Маркер социалистического строя «товариш» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома»)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми перекладознавства])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

відданої, ніж П'ятниця. Мій новий **приятель** був урівноважений, відкритий, нелукавий, догідливий і не зрадливий» [17, с. 191].

Отже, факт наявності маркеру соціалістичного ладу «товариш» в проаналізованих перекладах («Томова хата» та «Робінзон Крузо») може бути підтвердженням одного з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зоухара про те, що переклади виконані в один і той самий проміжок часу можуть мати спільні особливості – спільні «манери» та «лінії поведінки» [5, с. 31]. Про інші спільні «лінії поведінки» [5, с. 31] українських художніх перекладів періоду 1920–30-х років також пише автор в публікаціях [1], [2], [3].

Часто зустрічається маркер соціалістичного ладу «товариш» і в тогочасній національній літературі. Зокрема численні випадки бачимо в романі Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» (1930), що його вважають «своєрідним психологічним зрізом життя людини в Україні в 1920-ті роки» [четверта сторінка обкладинки роману]. До прикладу, один з героїв роману, молодий перспективний інженер Дмитро Стайничий, намагається переконати молодого професора-біохіміка Юрія Олександровича Славенка в тому, що «Далеко практичніше й краще буде звертатись на «товариш», «товаришка» [20, с.63]. Також зустрічається лексема «товариш» в романі Підмогильного «Невеличка драма» у значенні «5. Уживається перед прізвиськом людини для підкреслення приналежності її до свого радянського чи партійного середовища» [10, с. 161], — (п'яте значення за словником «Словником української мови (Академічний тлумачний словник (1970–1980) в 11 томах). «**Товаришко** Марта» [20, с. 15], «в **товариша** Безпалька» [20, с. 15], «**тов.** Славенко» [20, с. 35], «**товаришко** Висоцька» [20, с. 196], «**товаришка** Лісова» [20, с. 221], «**Товаришу** Ворожій» [20, с. 221] «**товариш** Роттер» [20, с. 277], читаємо в романі. Крім того, бачимо лексему «товариш» в «Невеличкій драмі» й у значенні «1. Людина, яка спільно з ким-небудь виконує якусь справу, бере участь у якихсь діях, співучасник чого-небудь; компаньйон, спільник» [20, с. 160] «У мене сьогодні одна **товаришка** заміж вийшла» [20, с. 23] каже Марта одному з своїх залицяльників Льові Роттеру.

Слід зазначити, що в романі В. Підмогильного «Невеличка драма» лексема «товариш» використовується як в мовленні героїв так і в мові автора. Можемо припустити, що це було зумовлено прагненням Підмогильного іронічно зобразити тогочасну реальність. «Аж тут у двері постукано і до кімнати ввійшов **товариш** Роттер, ...» [20, с. 289] – іронічно описує Валер'ян Підмогильний зустріч колишнього «лікпома Роттера» з професором Славенком.

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialy skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasyljeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Також «рясно» присутній маркер соціалістичного строю «товариш» і в творах тогочасного письменника-сатирика Михайла Зощенка. Зокрема в його «Блакитній книзі» (Голубая книга) читаємо: «*товарищ дядя*» [18, с. 176], «*Товариш герцог*» [18, с. 86], «Уважаемый *товариш* Кучкин» [18, с. 110], «*товарищ* Митрохин» [18, с. 189], «*товарища* водолаза» [18, с. 318], «*товарищ* Костя Малашкин» [18, с. 319], «*товарищ* милиция» [18, с. 377] «*товарищ милиционер*» [18, с. 378].

Отже, те, що маркер соціалістичного строю «товариш» зустрічається як в перекладній, так і в вітчизняній літературі, могло б бути підтвердженням одного з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що перекладна література має певні зв'язки з літературою вітчизняною. «Не можна бути певним, що перекладна література існує як окрема літературна система» [5, с. 31], пише вчений в праці «Місце перекладної літератури і літературній полісистемі».

Також, на нашу думку, підтвердженням розповсюдженості та широковживаності маркеру соціалістичного ладу «товариш» може бути те, той факт, що від лексеми «товариш» було утворено похідні синтаксичні конструкції. Зокрема, з нею було утворено такі сполучення як «товариські збори» (привнесення цього словосполучення до «Томової хати» в аналізованому перекладі Олекси Діхтяра розглядає автор в публікації [4]), «товариській суд», «по-товариському», тощо. В аналізованому перекладі-переказі Олекси Діхтяра присутнє таке утворення з лексемою «товариш» як «товариші-негри» [4, с. 69], що воно «потрапляє» до перекладу шляхом переказу-компресії. «*Poor desolated creatures*» – «*нещасні, злиденні невільники*» [15, с. 334] (переклад В. Митрофанова) та «*poor disciples*» – «*ці бідолахи*» [15, с. 334] (переклад В. Митрофанова) Олекса Діхтяр шляхом переказу-компресії передає як «*товариші-негри*»: «*By stealth, there had been there, in the darkness of the night, poor desolated creatures, who stole from their scanty hour's rest that they might repay to him some of the ministrations of love in which he had always been so abundant. Truly, those poor disciples had little to give – only the cup of cold water; but it was given with full hearts*» [21, с. 400]. – «Вночі приходили до нього *товариші-негри*, вони, як могли, полекшували йому страждання» [13, с. 69].

Маємо зазначити, що ця синтаксична конструкція з лексемою «товариш» зустрічається також і в інших перекладах періоду 1920–30-х років.

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товариш» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською) [Маркер социалистического строя «товариш» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома»)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми перекладоведення])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Зокрема, бачимо її в роздумах Робінзона Крузо в перекладі-переробці Є. Збарської роману Данієля Дефо «Робінзон Крузо»: «Here I meditated nothing but my escape, ... but found no way that had the least probability in it; ... for I had nobody to communicate it to that would embark with me – no **fellow-slave**, no Englishman, Irishman, or Scotsman there but myself; so that ... I never had the least encouraging prospect of putting it in practice» [22, с. 21–22]. Отже, в перекладі-переробці Є. Збарської Робінзон Крузо сумує через те, що «Між моїми **товаришами-невільниками** не було жодного англійця, ... жодного Ірландця або шотландця, якому я міг би довірити свою таємницю й який згодився б утікати разом зі мною» [16, с. 11].

Отже, вважаємо наявність цієї синтаксичної конструкції з лексемою «товариш» спільною особливістю проаналізованих перекладів періоду 1920–30-х років, що підтверджує одну з ідей теорії полісистеми Ітамара Евен-Зохара про те, що переклади виконані в один і той самий проміжок часу набувають спільних «манер» та «ліній поведінки» [5, с. 31].

Також бачимо цю синтаксичну конструкцію з лексемою «товариш» і в тогочасній вітчизняній літературі. До прикладу, в романі Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» молодий перспективний інженер Дмитро Стайничий каже головній героїні Марті Висоцькій: «*А того Славенка я знаю ... від товаришів-медиків*» [20, с. 107].

Також присутня ця синтаксична конструкція і в тогочасній загальнорадянській літературі. «*Целую мою стареньку маму-товарища. Прощайте, будьте счастливы*» [18, с. 296], пише в передсмертному листі революціонерка Дора Любарська, в розділі «Удивительные события» «Блакитної книги» («Голубой книги») Михайла Зощенка.

Отже, наявність цієї синтаксичної конструкції також і в тогочасній літературі країни мови-сприймача може бути ще одним підтвердженням одного з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зохара про те, що література перекладна має певний взаємозв'язок з літературою оригінальною.

Висновки

Переклад-переказ Олекси Діхтяра було наближено до тогочасної радянської дійсності, тобто радянізовано, шляхом введення маркеру соціалістичного ладу «товариш».

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialy skorochenogo perekladu-perekazu Olexy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasyljeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Маркер соціалістичного ладу «товариш» було введено до тексту перекладу за посередництвом 1) перекладу з семантичним зсувом (наявність семантичного зсуву підтверджується порівнянням з перекладами цього ж роману виконаними в інші проміжки часу); 2) задля заміни теологічного дискурсу вилученого з перекладу 1918 року видання.

До перекладу-переказу Олекси Діхтяра шляхом переказу-компресії було введено синтаксичну конструкцію з лексемою «товариш» – «товариші-негри». Подібні синтаксичні конструкції «товариш+іменник» наявні також і в аналізованих творах тогочасної вітчизняної та перекладної літератури, що може бути підтвердженням деяких положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зохара, а саме – про взаємостосунки між літературою вітчизняною та перекладною та про наявність спільних особливостей в перекладах, виконаних в один і той самий проміжок часу.

Маркер соціалістичного ладу «товариш» зустрічається також і в творах тогочасної вітчизняної літератури, що може бути підтвердженням одного з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, література перекладна перебуває в літературою вітчизняною в певних взаємозв'язках.

Має місце привнесення маркеру соціалістичного ладу «товариш» і до інших проаналізованих перекладів-переробок періоду 1920-30-х років, що може бути ілюстрацією однієї з ідей теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що переклади виконані в один і той самий проміжок часу мають спільні «манери» та «лінії поведінки».

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективним вважаємо подальше вивчення перекладацької спадщини періоду 1920-30-х років, а саме: дослідження скорочених перекладів-переробок; дослідження динаміки вибору до перекладу творів дитячої літератури з огляду на тогочасну ідеологію. Як підтвердження деяких положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара вважаємо перспективним дослідження спільних закономірностей перекладів (зокрема скорочених перекладів-переробок) періоду 1920–30-х років та дослідження спільних тенденцій в перекладній та національній літературі періоду 1920–30-х років.

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товариш» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською) [Маркер социалистического строя «товариш» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома»)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми переведення])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Література

1. Васильєва Н.В. Відтворення ситуацій з кінологічним компонентом в українських перекладах періоду 1920-30-х років // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2014. – Вип.25. – С. 79-98.
2. Васильєва Н.В. Одомашнення в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 50. – С.121-130
3. Васильєва Н.В. Теорія полісистеми Ітамара Івен-Зогара на українському ґрунті періоду 1920-30-х років // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – 2014. – Вип. 33. – С.38-55.
4. Васильєва Н.В. Радянізація в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата») // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К., 2015. – Вип.28. – С. 43-56.
5. Евен-Зогар, Ітамар Місце перекладної літератури в літературній полісистемі, пер. Андрій Савенець, [в:] Літературознавчі та лінгвістичні студії. Загальна редакція Нелі Лисенко та Романа Мниха. – Дрогобич: Коло. – С.30-38. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/papers/translated/iez-misce-pl.pdf>
6. Коломієць Л.В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії). Монографія. / Лада Володимирівна Коломієць. – Київ.: видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 522с.
7. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / Вилен Наумович Комиссаров – М.: Высш. шк., 1990. – 253с.
8. Кочур, Григорій. Етапи розвитку (Французька література в українських перекладах) // Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А.Кочур, М.Кочур; Передм.І.Дзюби, Р.Зорівчак. / Григорій Порфірович Кочур – К.: Смолоскип, 2008. – Т.1. – 612с.
9. Павленко Олена «Розмикання меж...» (Авторські концепції перекладацтва другої половини ХХ століття: компаративний аспект): Монографія / Олена Георгіївна Павленко – К.: Логос, 2015. – 452 с., 8с.іл.
10. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка 1979. – Т. 10. – 658 с.

Джерельна база

11. Бічер-Стоу Гаррієт. Дядькова Томова хата, або життя рабів негрів / Бічер-Стоу Гаррієт. Трохи скоротивши, переказала М.Загірня. Бібліотека молодість. Кн.ХVII. У Києві, 1918, Друкарня Б.першої артілі друкарської справи. Трехсвятительська 5.
12. Бічер-Стоу Г. Томова хатка. Видання, скорочене для дітей молодшого віку з малюнками та життєписом авторки. / Гаррієт Бічер-Стоу. Переказав Олекса Діхтяр. К.: Час, 1918. – 63с. з іл.
13. Бічер-Стоу, Г. Томова хата. / Гаррієт Бічер-Стоу. переказав Олекса Діхтяр. Державне Видавництво України, 1928. – 72с.
14. Бічер-Стоу, Гаррієт. Хатина дядька Тома. / Гаррієт Бічер-Стоу. Переказ Л. Кузнецової. К.: Країна мрій, 2012. – 464с.: іл. Серія «Всеволод Нестайко радить почитати».

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialii skorochenogo perekladu-pereказу Olexsy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasylyeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

15. *Бічер-Стоу, Гарріет*. Хатина дядька Тома: роман [для серед. шк. віку] / Гарріет Бічер-Стоу, з англ. пер. В.І. Митрофанов. – К.: Школа, 2008. – 352с.: іл. – (Золота б-ка)
16. *Дефо Данієл*. Життя й дивні пригоди Робінсона Крузо / Данієл Дефо. – Державне видавництво України, 1929. – 177 с. Малюнки Шарля Гранвіля
17. *Дефо Даніель*. Робінзон Крузо/ Данієл Дефо, пер. з англ. Н.Тисовської. – К.: Компанія Осма, 2015. – 272с.: іл. (серія Всеволод Нестайко радить почитати)
18. *Зоценко Михаїл*, Собрание сочинений в трёх томах. Т.2. Голубая книга: [рассказы, комедии] / Михаил Зоценко. – М.: АСТ: Зебра Е, 2010. – 384с.
19. *Маяковский В.В.* Предсмертная записка Владимира Маяковского / Владимир Владимирович Маяковский – Режим доступа: <http://www.vladimirmayakovskiy.ru/lb-ar-aname-975/>
20. *Підмогильний, В.* Невеличка драма: роман на одну частину / Валер'ян Підмогильний. – К.: Знання, 2014. - 294с. – (Скарби).
21. *Beecher Stowe, Harriet*. Uncle Tom's Cabin. / Harriet Beecher Stowe. – London, Glasgow and Bombay, Blackie and Son Limited, [s.a], 419p.
22. *Defoe, Daniel*. Life and adventures of Robinson Crusoe. / Daniel Defoe. – London and Melbourne, Ward, Lock and Co., [s.a.]. 256p.

References

1. *Vasylyeva N.V.* Vidtvorennyya sytuatsiy z kinologichnym komponentom v ukrayins'kykh perekkladakh periodu 1920-30-kh rokiv [Rendering the situations with cynological component in the translations of the 1920-30's period]. Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoii linhvistyky [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics] Kyiv 2014, no 25 pp79-98. (In Ukr.)
2. *Vasylyeva N.V.* Odomashnennya v ukrayinskikh khudozhnikh perekkladakh periodu 1920-30-kh rokiv [Domestication strategy in the 1920-30's Ukrainian literary translations]. Movni i kontseptual'ni kartyny svitu. [Language and conceptual pictures of the world]. Publishing Centre "The University of Kyiv", 2014. No 50, pp.121-130. (In Ukr.)
3. *Vasylyeva N.V.* Teoriya polisystemy Itamara Iven-Zohara na ukrayins'komu grunti periodu 1920-30-kh rokiv [The polisystem theory by Itamar Even-Zohar on the Ukrainian ground of the 1920-30's]. Problemy semantyky slova, rechennya ta tekstu. [Problems of the word, sentence and text semantics] Kyiv, 2014, no 33, pp. 38-55. (In Ukr.)
4. *Vasylyeva N.V.* Radianizatsiia v ukrayins'kykh khudozhnikh perekkladakh periodu 1920-30-kh rokiv [Sovietization in the 1920-30's Ukrainian Literary Translations] Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics] Kyiv 2015, no 28 pp43-56. (In Ukr.)
5. *Even-Zohar, Itamar* Mistse perekladnoyi literatury v literaturniy polisystemi. Translated by Andriy Savenets'. [The position of translated literature within the literary polysystem]. Available at: <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/papers/translated/iez-misce-pl.pdf>
6. Kolomiets L.V. *Kontseptualno-metodolohichni zasady suchasnoho ukrayins'koho poetychnoho perekladu (na materialy perekladiv z angliys'koyi, irlands'koyi ta amerykans'koyi*

© Васильєва Н. В. [Васильєва Н. В.] nvasylyeva@gmail.com

Маркер соціалістичного ладу «товарищ» в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата»)
(Українською) [Маркер социалистического строя «товарищ» в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома»)] (На укр. яз.)

(Проблеми перекладознавства [Проблеми переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

poeziyi). [Conceptual and Methodological Foundation of Modern Ukrainian Poetical Translation (based on translations of English, Irish and American poetry). Kyiv'ski universytet Publ., 2004, 522p.

7. Komissarov V.N. *Teoriya perevoda* [Theory of translation]. Moscow, Vysshaya Skola Publ. 1990. 253p.

8. Kochur, Hryhoriy, *Etapy rozvytku* (Frantsuz'ka literatura v ukrayins'kykh perekladakh). [Stages of development (French literature in Ukrainian translations)] pp74-84 // Literatura ta pereklad: Doslidzhennia. Retsenziyi. Literaturni portrety. Interviyu. [Literature and translation: Research. Critical Reviews. Pen portraits. Interviews] K.: Smoloskyp, 2008. 612p.

9 Pavlenko Olena. «Rozmykannia mezh...» (*Avtors'ki kontseptsii perekladatstva drygoii polovyny XX stolittia: komparatyvnyi aspekt*) [«Breaking the boundaries...» (the author's conception of translations in the second half of the 20th century: comparative aspect)]. Kyiv, Logos Publ., 2015. 452p.

10. Slovník Ukrajins'koiyi Movy v 11 tomakh. Tom 10 [Ukrainian Language Dictionary in 11 Volumes, Volume10]. Kyiv, Naukova dumka publ., 1979. 658p.

11. Bicher-Stou, Harriet. *Diad'kova Tomova Khata, abo zhyttia rabiv-nehriv*. Kyiv, Biblioteka Molodist' Publ., 1918. 272p. (Engl.ed. Harriet Beecher- Stowe. Uncle Tom's Cabin.)

12. Bicher-Stou H. *Tomova khatka*. Kyiv, Chas Publ., 1918. 63p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe. Uncle Tom's Cabin)

13. Bicher-Stou H. *Tomova Khata*. Kyiv, Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy Publ., 1928. 72p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe, Uncle Tom's Cabin.)

14. Bicher-Stou H. *Khatyna Diad'ka Toma*. Kyiv, Krayina mriy Publ. 2012. 464p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe. Uncle Tom's Cabin)

15. Bicher-Stou H. *Khatyna Diad'ka Toma*. Kyiv, Shkola Publ. 2008. 352p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe. Uncle Tom's Cabin)

16. Defo Daniel. *Zhyttya y dyvni prygody Robinsona Kruzo*. Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy Publ., 1929. 177p. (Engl.ed.: Defoe, Daniel. Life and surprising adventures of Robinson Crusoe)

17. Defo Daniel. *Robinzon Kruzo*. Kyiv, Kompaniya Osma Publ., 2015. 272p. (Engl.ed.: Defoe, Daniel. Life and surprising adventures of Robinson Crusoe)

18. Zoshchenko Mikhail. *Sobraniye sochineniy v triokh tomakh*. [Collected Works in three volumes]. Tom 2 [Volume2], Golubaya kniga (rasskazy, komediyi) [The blue book: Stories, Comedies] Moscow.: AST: Zebra E publishers, 2010. 384p.

19. Mayakovskiy V.V. *Predsmertnaya zapiska Vladimira Mayakovskogo* [Last Will by Vladimir Mayakovskiy] Available at: <http://www.vladimirmayakovskiy.ru/lb-ar-aname-975/> (accessed 25.02.2016)

20. Pidmogylnyi V. *Nevelychka drama* [A little touch of Drama] Kyiv, Znannia Publ., 2014. 294p.

21. Harriet Beecher Stowe, *Uncle Tom's Cabin*. London, Glasgow and Bombay. Blackie and Son Limited, [s.a.], 419p. Printed and Bound in Great Britain by Blackie and Son Limited, Glasgow.

22. Defoe, Daniel. *Life and adventures of Robinson Crusoe*. London and Melbourne, Ward, Lock and Co., [s.a.]. 256p.

(Translation problems)

Socialist system marker «tovarysh» («comrade») in the 1920-30's Ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian) [Marker socialistychnogo ladu «tovarysh» v ukrai'ns'kykh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv (na materialii skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihjtjara romanu Garrijet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasylyjeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com